

Stockholm 2016-01-15

Näringsdepartementet
103 33 Stockholm

n.registrator@regeringskansliet.se
linda.bienen@regeringskansliet.se

**Remissyttrande;
Statskontorets rapport "Avgifter i livsmedelskontrollen -
Förslag på en mer effektiv avgiftsfinansiering" (2015:17)
N2015/05104/DL**

Visita - Svensk besöksnäring är bransch- och arbetsgivarorganisation för den svenska besöksnäringen. Visita samlar mer än 4 800 medlemsföretag med över 6 800 verksamheter, främst hotell, restauranger, caféer, nöjesrestauranger, cateringföretag, konferensanläggningar, spa, campingföretag, vandrarhem, skidanläggningar, nöjes- och djurparker, turistbyråer, turist- och eventföretag. Som branschorganisation hjälper Visita företagen att växa och utvecklas och är besöksnäringens företrädare i politiska frågor. Som arbetsgivarorganisation ger Visita företagen råd och stöd i arbetsgivarfrågor och i förhandlingar med våra fackliga motparter. Visita tecknar branschens kollektivavtal och är en medlemsorganisation i Svenskt Näringsliv.

Visita har beretts tillfälle att yttra sig över rubricerad rapport och får härmed inkomma med följande

SYNPKTER

Visita vill inledningsvis betona att vi inser vikten av en väl fungerande, effektiv och kvalitativ livsmedelskontroll som komplement till det arbete företagen själva utför för säkra livsmedel. Under lång tid har vi dock tvingats konstatera att nuvarande kontroll- och avgiftssystem på livsmedelsområdet har ett antal påtagliga brister som det är mycket angeläget att komma tillrätta med snarast möjligt.

Bland de huvudsakliga problem vi har noterat och i många sammanhang framhållit finns följande.

- **De kontrollavgifter som företagen betalar är ofta inte kopplade till tillfredsställande motprestationer i form av kontroll.** Företag betalar i alltför stor utsträckning kontrollavgifter till de kommunala kontrollmyndigheterna för kontroll

som sedan inte genomförs alls, genomförs flera år efter debitering av kontrollavgifter och/eller genomförs i en omfattning som inte kan anses motsvara den debitering som har skett.

- **Uttagna kontrollavgifter återbetalas oftast inte till företagen även om de kontroller som avgifterna avsett sedan inte sker.** Oavsett om det handlar om företag med pågående verksamheter eller företag som av något skäl avvecklats efter det att kontrollavgift uttagits av kommunen men innan kontroll hunnit ske är det ovanligt att företagen kompenseras genom återbetalning av kontrollavgiften eller nedsättning av kommande kontrollavgifter.
- **Transparensen i grunderna för de kommunala kontrollmyndigheternas uttag av kontrollavgifter är bristfällig.** Det är generellt sett mycket svårt för företagen att reda ut och förstå vad det egentligen är de betalar för och hur kontrollavgiftens storlek är beräknad.
- **Det finns stora skillnader i kontrollavgifternas storlek för samma typ av verksamhet i olika kommuner.** Detta är en följd av att såväl kommunernas bedömningar vid riskklassning av livsmedelsföretagen – som styr vilken kontrolltid en viss anläggning ska ha – som de kommunala timtaxorna för livsmedelskontrollen många gånger varierar kraftigt.
- **Det är alltför svårt för företag med en viss erfarenhetsklassning att senare – när kommunen har kunnat kontrollera och därigenom få erfarenhet av verksamheten – få denna klassning omprövad och kontrolltiden justerad utifrån verkliga förhållanden.** Det är svårt för företag att få ändrad placering i de så kallade erfarenhetsklasser som tillämpas i riskklassningen och styrbedömningen av erforderlig kontrolltid. Detta motverkar att företag som visar att de bedriver sin verksamhet med goda rutiner och processer för säkra livsmedel får en lägre kontrollavgift som svarar mot det faktiska behovet i det enskilda fallet.

Visita välkomnar mot denna bakgrund att Statskontorets slutsatser i rapporten i hög grad och med tydlighet bekräftar förekomsten av bland annat nu nämnd problematik samt behovet av konkreta åtgärder för att förändra och komma tillrätta med densamma. Vår uppfattning är att det är nödvändigt med sådana åtgärder, dels för att säkerställa den långsiktiga legitimiteten i regelverket rörande livsmedelskontrollen men också som ett viktigt led i arbetet för att förenkla för företagen inom livsmedelssektorn och därmed också stärka deras tillväxt- och konkurrenskraft.

I det följande kommenterar Visita de fyra huvudsakliga förslag som Statskontoret lägger fram i rapporten beträffande möjligheten till efterhandsbetalning av

kontrollavgifter, en förenklad riskklassningsmodell, ökad kommunal samverkan i livsmedelskontrollen och ett mer aktivt Livsmedelsverk.

Efterhandsbetalning av kontrollavgifter

Statskontoret föreslår (avsnitt 7.3.4) att regeringen genom en ändring i förordningen (2006:1166) om avgifter för offentlig kontroll av livsmedel och vissa jordbruksprodukter ska möjliggöra för kontrollmyndigheter att ta ut avgiften efter genomförd kontroll. Visita tillstyrker förslaget.

Ett sedan länge känt problem för Visita och våra medlemsföretag i restaurangbranschen är att de i alltför stor utsträckning betalar kontrollavgifter till de kommunala kontrollmyndigheterna för livsmedelskontroller som sedan inte genomförs, genomförs flera år efter att avgiften har betalats alternativt genomförs i någon utsträckning men inte så att de kan anses motsvara omfattningen av den debitering som skett.

Att en avgift ska motsvaras av en motprestation måste anses vara en självklarhet rent allmänt, men det är också en förutsättning för att avgiften inte ska utgöra en otillåten beskattning. Då måste det också vara tillåtet och acceptabelt att en myndighet tar ut avgiften från berörda företag först när motprestationen – i detta fall livsmedelskontrollen – faktiskt är utförd. En sådan ordning som tillämpas exempelvis inom ramen för den så kallade Rättviksmodellen kan som vi ser det i och för sig inte anses strida mot nu gällande regler, eftersom kontrollmyndigheten även i de fallen rent faktiskt tar ut avgift för kontrollen. Det viktiga i förhållande till regelverket och avsikten med detta måste enligt Visitas uppfattning vara att kommunen faktiskt täcker sina kostnader för livsmedelskontrollen med avgifter, inte när i tiden avgifterna tas ut.

Att kontrollavgifter som tagits ut från företagen oftast inte återbetalas till dem trots att de kontroller som avgifterna avsett inte sker är ett följdproblem som uppstår i systemet med förbetalning av avgifterna. Som Statskontoret konstaterar i rapporten (avsnitt 3.6.3) finns det i EU:s kontrollförordning en bestämmelse som uttrycker att avgifter inte får återbetalas direkt eller indirekt, utom i de fall de har uttagits felaktigt. Enligt Visitas uppfattning måste dock kontrollavgifter som har tagits ut utan att debiterade företag därefter fått motsvarande kontroll de facto anses vara felaktigt uttagna, varför denna bestämmelse som sådan inte bör hindra återbetalning av sådana kontrollavgifter. Under alla omständigheter medför ett system med debitering av kontrollavgifter i efterskott den fördelen att inget företag behöver riskera att betala för kontroll som sedan inte utförs.

Mot denna bakgrund instämmer Visita i Statskontorets uppfattning att det är viktigt att det i gällande regelverk klargörs att kontrollmyndigheterna har möjlighet att debitera

kontrollavgifter i efterhand, dvs. efter det att den faktiska kontrollen av företaget i fråga har genomförts. Som Statskontoret konstaterar i rapporten (avsnitt 7.3.2) medför betalning i efterhand de positiva och högt eftersträvansvärda följderna att kontrollmyndigheterna tar betalt endast för de kontroller som faktiskt utförs och att risken för att en avgift tas ut trots utebliven kontroll försvinner. Det kan här också framhållas att det i de flesta fall i samhället i övrigt betraktas som naturligt och självklart att betala efter att en tjänst är utförd, inte att betala i förväg och sedan vara osäker på om tjänsten alls kommer att genomföras.

En förenklad riskklassningsmodell

Statskontoret föreslår (avsnitt 7.2) en förenklad riskklassningsmodell och att Livsmedelsverket ska revidera sin nuvarande vägledning för riskklassning av livsmedelsanläggningar med utgångspunkt i denna modell.

Visitans erfarenhet är att den riskklassning av livsmedelsverksamheter som kommunerna oftast gör utifrån Livsmedelsverkets vägledning för riskklassning av livsmedelsanläggningar och beräkning av kontrolltid i hög utsträckning skiljer sig åt, vilket resulterar i varierande kontrolltider och därmed varierande kontrollavgifter för samma typer av anläggningar i olika kommuner. Storleksvariationen på avgifterna mellan olika kommuner förstärks ytterligare av att det – utöver skilda bedömningar gällande behovet av kontrolltid – föreligger kraftiga skillnader i kommunernas timtaxa för livsmedelskontrollen.

Näringslivets Regelnämnd (NNR) publicerade i juni 2013 rapporten ”Livsmedelskontroll – avgifter och tillämpning” rapporten i dess helhet återfinns på NNR:s webbsida, se www.nnr.se/pdf/publikationer/rapport_livsmedel_2013.pdf. I rapporten presenteras resultaten från en undersökning av kommunernas risk- och erfarenhetsklassning av livsmedelsverksamheter, vilka avgifter kommuner tar ut för livsmedelskontrollen, hur ofta livsmedelskontroll sker samt om kommunernas samverkan med andra aktörer beträffande livsmedelskontrollen. I rapportens inledande sammanfattning (sid. 3) anges bland annat följande:

”NNRs undersökning visar att det kan skilja sig kraftigt åt mellan olika kommuner hur de riskklassar en livsmedelsverksamhet. Eftersom kommunernas klassning styr hur många kontrolltimmar en livsmedelsverksamhet ska ha, vilket i sin tur styr verksamhetens avgift, så kan även avgifterna skilja sig kraftigt åt. En på förhand definierad exempelbutik betalar nästan 21 000 kr mer i kontrollavgift i den dyraste kommunen som deltog i NNRs undersökning, jämfört med den billigaste. Beroende på vilken erfarenhet kommunerna bedömer att butiken har, kan avgifterna variera ytterligare. Även kommunernas timtaxor för varje kontrolltimma varierar stort, från 500 kr i den billigaste kommunen till 1 252 kr i den dyraste kommunen.”

Som Statskontoret konstaterar i sin rapport (avsnitt 6.1.2) ger alltså slutsatserna i NNR:s rapport stöd för den uppfattning som bland annat Visita har att det finns betydande skillnader mellan kommunerna i hur de riskklassar olika anläggningar och att samma typ av anläggning utifrån riskklassningen kan bli tilldelad olika många kontrolltimmar i olika kommuner.

Enligt Visitas uppfattning står det sammanfattningsvis klart att något måste göras för att åstadkomma förändringar i riskklassningen av livsmedelsanläggningar, i syfte att uppnå en mer likartad tillämpning över landet och mer rättvisa, rimliga och begripliga grunder för avgiftsuttagen i det enskilda fallet. Detta oaktat om förändringar görs inom ramen för tillämpningen av redan befintlig riskklassningsmodell eller en ny riskklassningsmodell införs utifrån Statskontorets förslag eller på annat sätt.

Statskontoret anger bland annat (avsnitt 7.2.2) att modellen för riskklassning borde vidgas på så sätt att den även ger möjlighet att väga in information från andra källor än kontrollmyndighetens erfarenheter från tidigare kontroller som grund för att bedöma hur väl anläggningen drivs. Som exempel anges att det kan gälla "information om till exempel fusk eller lagöverträdelser som uppmärksammas av andra myndigheter och som är av det slaget att de bedöms påverka riskerna i livsmedelshanteringen". Visita ser positivt på att det vid bedömningen av risker och behovet av tillsyn hos företag görs helhetsbedömningar, men vi vill i detta sammanhang framhålla vikten av att det inte sker en glidning/utvidgning som medför att eventuella brister i förhållande till lagstiftning utanför den egentliga livsmedelslagstiftningen tas som intäkt för att utvidga behovet av livsmedelskontroll hos berörda företag. Det får inte uppstå en situation där situationer som har inträffat utan koppling till livsmedelshantering leder till en indirekt "bestraffning" för företag i form av utökad livsmedelskontroll och därmed höjda kontrollavgifter. Det är självklart också viktigt att även information av för företag positiva och gynnande slag som på olika sätt kommer till kontrollmyndighetens kännedom – som visar att företaget arbetar på ett säkert sätt med livsmedel och att kontrollbehovet därför är mindre – beaktas och vägs in.

För det fall förändringar av riskklassningsmodellen som sådan genomförs är det av stor vikt att företag som redan är riskklassade inte kommer att påverkas negativt kostnadsmässigt eller på annat sätt av den nya modellen. Det bör därför noggrant övervägas vilka konsekvenser en ny modell får för företagen innan förändringar genomförs, så att avsedd effekt verkligen uppnås. En eventuell förändring av riskklassningssystemet bör sedan också utvärderas i syfte att undersöka vilka effekter som uppstår.

Det är också viktigt att det finns en förutsebarhet i systemet, så att företagen kan få en klar bild av vilka kostnader kontrollavgifterna kan beräknas komma att uppgå till. Det

måste också finnas en tydligt uttryckt möjlighet för företag att över tid få det kontrollbehov som en gång bedömts föreligga reviderat och om skäl föreligger minskat utifrån verkliga förhållanden.

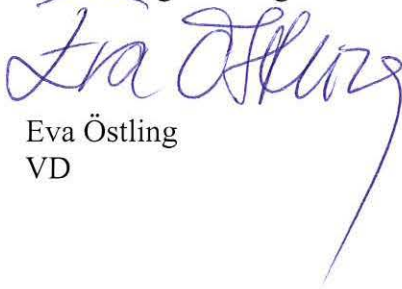
Ökad kommunal samverkan

Statskontoret föreslår (avsnitt 7.4) att regeringen ska ge länsstyrelserna i uppdrag att mer aktivt arbeta för kommunal samverkan inom livsmedelskontrollen. Visita delar Statskontorets bedömning att ökad kommunal samverkan – innefattande bland annat samordning och kompetenshöjningar – inom livsmedelskontrollen kan vara ett viktigt instrument för att minska omotiverade variationer mellan kommunerna när det gäller kontrollavgifternas storlek och utförd kontroll.

Ett mer aktivt Livsmedelsverk

Statskontoret anser (avsnitt 7.5.4) att Livsmedelsverket ska agera mer aktivt mot kommuner som missköter sitt kontrolluppdrag. Visita instämmer i Statskontorets uppfattning.

Med vänlig hälsning

Eva Östling
VD

Stefan Lundin
Chefsjurist Branschjuridik